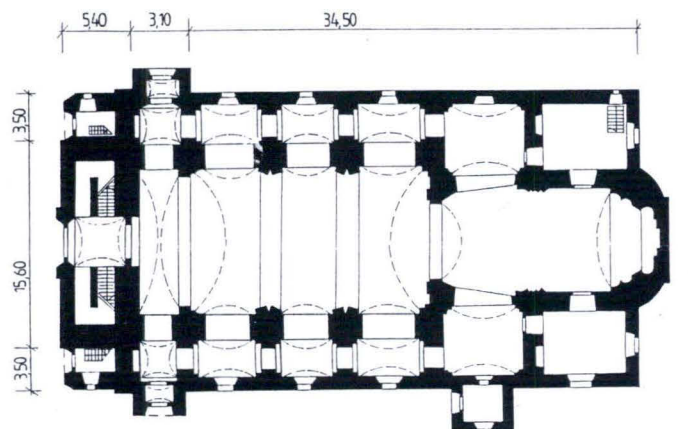

1. Obiekt 92/1 KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

2. Czas powstania
3. ćw. XIII w., 1729-
1731, 1902-07

3. Miejscowość GŁUCHOŁAZY

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

0 5m

4. Adres
Głucholazy, ul. Kościelna
nr hipoteczny:
nr dz. 449

5. Przynależność administracyjna
województwo Opolskie
pow. nyski
gmina Głucholazy

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Ziegenhals

7. Przynależność administracyjna przed 1 I 1999
województwo opolskie
gmina Głucholazy

8. Właściciel i jego adres
Parafia rzymsko-katolicka
p.w. Św. Warzyńca
ul. Kościelna 4
48-340 Głucholazy

9. Użytkownik i jego adres
Parafia rzymsko-katolicka
p.w. Św. Warzyńca
ul. Kościelna 4
48-340 Głucholazy

10. Rejestr zabytków

Nr 28/50

data 20.02.1950

Historia

Kościół wzniesiony ok. 1250 lub raczej w 3. ćw. XIII w. Pierwszy znany z imienia proboszcz Rudolf wymieniony w 1285. Zatwierdzenie wcześniejszych nadań kościelnych 1315, wówczas wymienienie wezwania św. Wawrzyńca (*cum temporibus predecessoribus nostri, felicitis recordationis Laurencii episcopi*). Spalony wraz z zabudową miasta 24.03.1428 przez husytów, odbudowany z wykorzystaniem ocalałych murów magistralnych 1452-1460 (w 1453 wydany list odpustowy biskupa Piotra II zapewniający 40 dni odpustu za ofiary oraz pomoc przy odbudowie kościoła). Zakończenie odbudowy i wzniesienie nowego, oszkarpowanego prezbiterium w 1460 potwierdzone dokumentem wydanym w 1472. Znani liczni altarzyści wymieniani: 1417 (Peter Kroker ołtarz św. Marii i św. Hieronima), 1451 (Henryk ołtarz św. Barbary), 1513 (Wincenty Weinrich ołtarz śś. Piotra i Pawła oraz ołtarz Bożego Ciała). Nowy ołtarz główny z obrazem przedstawiającym św. Wawrzyńca ustawiony 1657 za proboszcza Aloisa Berg.

W wizytacji z 1667 mowa o kamienny kościele z dachem krytym gontem, który w wielu miejscach był naprawiany, z dwoma kamiennymi wieżami, na każdej z nich znajdowały się 2 dzwony. Wnętrze z ceglana posadzką, nakryte drewnianym stropem, wyposażone w ławki i obrazy oraz 8 ołtarzy. Jako szczególnie cenny określony został ołtarz główny z przedstawieniem św. Wawrzyńca. Oprócz tabernakulum na ścianie prezbiterium znajdowała się kamienna wnęka sakramentarium. Na boku w rodzaju kaplicy stała kamienna chrzcielnica otoczona kratą. Sklepienia zakrystia, w której ustawiony nie konsekrowany ołtarz mieściła lawaterz i szafę na przechowywanie sprzętów kościelnych.

Budowa obecnego korpusu 1729-1731 (34?), z fundacji bpa Franciszka Ludwika v. Neuenburg, wg projektu *Jana Innocentego Töppera*¹ lub *Krzysztofa Tauscha*² — obie atrybucje oparte jedynie o analizę formalną. Jako wykonawcę projektu podaje się *Feliksa Antoniego Hemmerschmidta*, również bez podstawy źródłowej.

¹ J. Wrabec, *Działalność architektoniczna Jana Töpfera na tle późnych wpływów rokoka czeskiego na Śląsku*. Sprawozdanie Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 20, 1965 A, Wrocław 1967, s. 98, tenże, *Barokowe kościoły na Śląsku w XVIII w. Systematyka typologiczna*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1986, s. 68.

² *Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. VII: Województwo opolskie; z. 9, Powiat Nyski*, Chrzanowski T., Kornecki M., Warszawa 1963, s. 144 oraz Dziurla H., *Christophorus Tausch uczeń Andrei Pozza*. Wrocław 1991, s. 244-245.

Sytuacja

W wschodniej części miasta lokacyjnego, pomiędzy Rynkiem a murami obronnymi (obecnie ulicą), na pierwotnie otoczonej murem działce zajętej przez cmentarz przykościelny a od południa przez zabudowania probostwa. Od zachodu od strony Rynku wąska ulica prowadząca do głównego wejścia w elewacji zachodniej. Od północy sąsiaduje z zabudowaniami szkoły. Na miejscu cmentarza plac przykościelny, wyłożony granitowym brukiem.

Materiał, konstrukcja, technika

Ściany:

Murowany. Cokół z granitowych prostopadłościennych bloków widoczny fragmentarycznie na prezbiterium, przybudówce od pn. i częściowo od pd. na korpusie. Masyw zachodni oraz trzony wieży z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej. Ściany magistralne korpusu, prezbiterium i górne części wieży z cegły na zaprawie wapiennej. Tynki zewnętrzne: cementowo-wapienne, gładkie. Tynki wewnętrzne: wapienne, pokryte farbą wapienno-kazeinową. Portal zachodni granitowy.

Sklepienia i stropy:

Sklepienie żaglaste podzielone na przęsła gurtami w korpusie, koleba z nisko osadzonymi lunetami w prezbiterium. Pod emporą organową sklepienie żaglaste. W nawach bocznych nad kaplicami oraz nad emporami sklepienie żaglaste z lunetami, podobnie nad kruchtą wschodnią przy nawie pd. Nad zakrystią, pomieszczeniem gospodarczym po pn. stronie prezbiterium, kruchtami pd. i pn. strop płaski z podsufitką. Nad kondygnacjami wież drewniany strop belkowy, nagi.

Wieżba dachowa i pokrycie:

Konstrukcja dwuspadowego dachu nad korpusem drewniana, krokwiowo-stolcowa wzmocniona kleszczami i płatwiami pośrednimi, połacie kryte deskami, na których współczesna blacha dachówkopodobna. Konstrukcja klatek dzwonów w obu wieżach drewniana. Hełmy o konstrukcji drewnianej, pobitej blachą miedzianą. Kruchty pd. i pn. pokryte blachą ocynkowaną.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 14.100 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 946 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Kościół</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Kościół</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Ok. 1970 — naprawa tynków zewnętrznych i malowanie elewacji, zdjęcie neogotyckiego kwiatonu portalu, który zastąpiono krzyżem.</p> <p>1994 — naprawa pokrycia dachu, zastąpienie łupka blachą dachówkopodobną.</p> <p>2003 — malowanie wnętrza, projekt Jerzy Czajor.</p> <p>2003 — opracowanie projektu obniżenie terenu przed elewacją zachodnią — próbny wykop wykazał, że poziom pierwotny dolnej części portalu znajdował się 43 cm poniżej obecnego poziomu bruku.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcja dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty w stanie dobrym.</p> <p>Ściany magistralne w stanie dobrym — nie obserwuje się poszerzeń widocznych spękań nadłuczy okien od pd.</p> <p>Sklepienia, stropy w stanie dobrym.</p> <p>Konstrukcja dachu w stanie dobrym, pokrycie dachu po remoncie, w stanie dobrym, rynny i rury spustowe w stanie dobrym — brak rury spustowej przy kruchcie pd.</p> <p>Wyposażenie i wystrój w stanie dobrym.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Obniżenie terenu przed elewacją zachodnią i konserwacja portalu zachodniego.</p> <p>Zmiana formy zarysu nowego podestu pod ołtarzem soborowym na bardziej dostosowany do architektury prezbiterium — zalecane nawiązanie do stylistyki neobarokowej.</p> <p>Założenie nowych plomb kontrolnych na spękaniach nadłuczy okien od pd.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Zawada Stanisław, *Orzeczenie budowlane w sprawie pęknięć ścian i sklepień*. 1963, Archiwum WKZ w Opolu, sygn. 645.

Korsak Tadeusz, *Orzeczenie mykologiczno-budowlane*, Nysa 1981, Archiwum WKZ w Opolu, sygn. 2211.

Budziński Zdzisław, Kucharski Tadeusz, *Placyk przed portalem zachodnim, projekt budowlany*, Opole 2004, Archiwum WKZ w Opolu, sygn. 4048.

Niziński Lesław, *Wczesnogotycki portal z poł. XIII w. Ekspertyza dot. stanu zachowania, program prac konserwatorskich i kosztorys*, Opole 2004, Archiwum WKZ w Opolu, sygn. 4006.

22. Bibliografia

Borowsky F., *Mittelalterliche Kirchenportale in Oberschlesien*. [w:] *Deutsche Kulturdenkmäler in Oberschlesien*, Breslau 1934, s. 50-70.

Chrzanowski T., Kornecki M., *Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. VII: Województwo opolskie; z. 9, Powiat Nyski*, Warszawa 1963.

Dziurla H., *Christophorus Tausch uczeń Andrei Pozza*. Wrocław 1991.

Grajewski G., *Kontynuacja tradycji. Ochrona zabytków i krajobrazu w twórczości Hansa Poelziga*. [w:] *Hans Poelzig we Wrocławiu. Architektura i sztuka 1900-1916*. Pod red. J. Ilkosza i B. Störkuhl. Wrocław 2000, s. 159-184.

Kalinowski K., *Architektura doby baroku na Śląsku*. Warszawa 1977.

Kutzer P., *Kirchengeschichte von Ziegenhals. Unter Berücksichtigung der Verhältnisse Schlesiens und des Neisser Landes. Zur Erinnerung an die 700 jährige Wiederkehr der Ortsgründung*. Ziegenhals 1932.

Lutsch H., *Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien. T. IV. Die Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Oppeln*. Breslau 1894.

Sztuka polska przedromańska i romańska do schyłku XIII wieku. Pod red. M. Walickiego, Warszawa 1971.

Wrabec J., *Działalność architektoniczna Jana Töppera na tle późnych wpływów rokoka czeskiego na Śląsku*. Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 20, 1965 A, Wrocław 1967.

Wrabec J., *Barokowe kościoły na Śląsku w XVIII w. Systematyka typologiczna*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Ziegenhals. Widok kościoła przed przebudową l. 1729-1731, rys. F.B. Wernhera, *Topographia...*, T. III, p. 406, Oddział Rękopisów BUWr.

Fot. portalu oraz rys. inwentaryzacyjny ościeża portalu, [w:] Borowsky F., *Mittelalterliche...*

Rys. fragmentu ościeża portalu [w:] Lutsch H., *Bilderwerk schlesischer Kunstdenkmäler*, Breslau 1904, teczka 1, tablica 21.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Grzegorz Grajewski X. 2004 r.

plany, rysunki Emilia Dymarska X 2004 r.

fotografie Grzegorz Grajewski IV-X. 2004 r.

miejsce przechowywania negatywów — w archiwum autora.

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki do karty ewidencyjnej: 14 szt.

1. Miejscowość, gmina, województwo GŁUCHOŁĄZY pow. nyski woj. opolskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. WAWRZYŃCA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d. rubryk 12 Historia, 13 Opis.
---	--	---

C.d. rubryki nr 12. Historia.

Z budową nowego korpusu związana była fundacja nowej drogi krzyżowej 1731. W tym też czasie pod schodami w przedsionku masywu zachodniego, bo obu stronach urządzono w przyziemiu wież ciemnice, w których umieszczono dwie rzeźby: Chrystusa oraz św. Jana Chrzciciela a w prezbiterium przebito nowe owalne okno. Tylne rządy ławek ustawiono w 1734 równocześnie miała miejsce renowacja posadzki w prezbiterium.

Kolejny nowy, klasycystyczny ołtarz główny z obrazem namalowanym przez malarza *Hermanna* ustawiono 1827 za proboszcza Völkel. Obie wieże zostały przemurowane i nadbudowane piramidalnymi hełmami 1841 przez cieślę miejskiego *Franciszka Bergera*, który również naprawił dach, razem wyniosło to 2192 talary a gałkę na wieżę zatknęto 14.9.1841.

W 1870 miała miejsce naprawa krzyża i konstrukcji dachu wieży pd. Gruntowna renowacja została przeprowadzona za proboszcza radcy duchownego Franza Dittricha w l. 1902-1907³. Obie wieże podwyższono o 1,5 m a na miejscu hełmów z 1841 umieszczono neobarokowe bliźnię konstrukcje wg projektu profesora *Hansa Poelziga*, zachowując gałki z poprzednich hełmów. Prace prowadzili mistrz murarski *Altwasser* i dekarz *Pelz*, obaj z Głucholaz. Wzorem dla hełmów było zwieńczenie wieży kościoła NMP w Złotoryji. Wybudowano przybudówki przy wieżach mieszczące nowe schody na emporę boczne oraz na emporę organową, jednocześnie zamurowano stare wejścia do klatek schodowych od zachodu. Wymieniono stolarkę drzwi zewnętrznych kościoła. We wnętrzu założono nowe żelazne armatury okien, owalne okno w prezbiterium otrzymało witraż z Madonną z Dzieciątkiem a w środkowym oknie po prawej stronie umieszczono witraż z Synem Marnotrawnym. Ustawiono 3 nowe, neoromańskie konfesjonały. Wnętrze pokryto nowym tynkiem w kolorze białym i kości słoniowej ze złoceniami na farbie kazeinowej, poli-

chromię wykonał malarz dekorator *Frömert* z Lwówka Śląskiego. On też odnowił ołtarz główny i ambonę. Położono nową marmurową posadzkę oraz założono oświetlenie gazowe. Organy wykonał organmistrz *Berschdorf* z Nysy. Nową Drogę Krzyżową wykonał malarz *Elsner*.

W 1921 nowy, obecny, neobarokowy ołtarz główny wykonał rzeźbiarz *Johannes Schlicht* z Wrocławia, w tym czasie założono również nowy żyrandol w nawie i 2 nowe świeczniki. Malarz *Josef Mitschke* odnowił figurę MB Różańcowej.

Barokowy z barokowym i częściowo neobarokowym wystrojem i wyposażeniem oraz z wczesnogotycką dwuwieżową fasadą zachodnią z uskokowym portalem z archiwoltami o łuku zaostrowym i pozostałościami wczesnogotyckich maswerków w wieży pn. Neobarokowe, bliźniacze hełmy wież.

Pierwotnie wokół kościoła znajdował się cmentarz otoczony kamiennym murem, odnowionym w 1617. Od 1673 pochówki również poza miastem, przy kościele cmentarnym św. Rocha. Ostatni nagrobek ustawiono w 1830 a cmentarz ostatecznie zlikwidowano po otwarciu w 1866 nowego cmentarza komunalnego.

Budynek plebani wzmiankowany po raz pierwszy 1689. Stara plebania wzniesiona 1776 z wykorzystaniem murów wcześniejszej budowli z 1581 (data widoczna jeszcze w 1932 na nadprożu okna), obecnie siedziba Caritasu. Budowa domu dzwonnika 1842 (następnie był to dom dla wikarych, obecnie rozebrany pod budowę łącznika). Budowa nowej plebani o elewacji pozostawionej w surowej cegle 1897-1898.

³ *Bericht der Provinzial-Konservators der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien* 1900-1902, s. 53; *Bericht...* 1903-1904, s. 54; *Bericht...* 1905-1906, s. 62-63; *Bericht...* 1907-1908, s. 78, il. 14 (widok od zachodu fasady z nowymi hełmami).

Posadzki, podłogi:

Posadzki z szlifowanego marmuru w odcieniach białym i szarym o zróżnicowanym deseni: w nawie środkowej kwadratowe płyty w układzie w karo do wysokości łuku tęczowego, następnie podniesiona o jeden stopień o wklęsło wypukłym zarysie posadzka w układzie kasetonowym sięgająca do połowy prezbiterium gdzie kolejny stopień wyznaczający wklęsło wypukłą linią balaski komunijne i kontynuacja wzoru kasetonowego. Przed ołtarzem główny następny stopień z szarego marmuru o wypukłym zarysie, wysuniętego w stronę zachodnią podestu. Podest ten współcześnie znacznie przedłużony w kierunku zachodnim z zaburzeniem dawnego rytmu przez wprowadzenie prostokątnego podestu pod ołtarz soborowy. W kaplicach bocznych sześcioboczne, wielobarwne ciosy marmurowe. W przedsionku w masywie zachodnim kwadratowe ciosy marmurowe. Na emporach podłogi z desek, podobnie na emporze organowej.

Schody:

Schody z przedsionka masywu zachodniego na empory jednobiegowe, załamane pod kątem prostym o kamienny stopnicach. Schody w przybudówkach pd. i pn. przy wieżach dwubiegowe, powrotne o marmurowych stopnicach. W górnych kondygnacjach obu wież drewniane schody drabiniaste.

Otwory okienne i drzwiowe:

Otwory okienne o zróżnicowanym wykończeniu. W korpusie prostokątne, w dolnej kondygnacji zamknięte łukiem odcinkowym, w górnej łukiem pełnym. W prezbiterium w elewacjach pd. i pn. zamknięte łukiem pełnym, w elewacji wsch. obustronnie rozglifiony okulus. W przybudówkach klatek schodowych przy masywie zachodnim prostokątne, podobnie w obu przybudówkach przy prezbiterium. W wieży dołem szczelinowe, jednostronnie rozglifione od wnętrza, wyżej na piętrze dzwonów obustronnie rozglifione zamknięte łukiem ostrym, z kamienny trójlistnym maswerkiem zachowanym w wieży pn. w elewacji wsch. i pn. Okno w elewacji zachodniej pomiędzy wieżami o czwórlistnym, wydłużonym wykończeniu, obustronnie rozglifione. Dwa okulusy umieszczone w spływach zachodniego

szczytu korpusu, doświetlające poddasze. Armatura okien stalowa, wypełniona od wewnątrz korpusu i prezbiterium witrażami figuralnymi i geometrycznymi, zabezpieczonymi pojedynczymi krosnami a na parterze dodatkowo kratami.

Drzwi wejścia głównego (od zach.) dwuskrzydłowe, płycinowo-ramowe z wysokim ostrołucznym nadświetłem wypełnionym przeszkleniem i ażurową kratą. Drzwi wejść od pn. i pd. dwuskrzydłowe, płycinowo-ramowe z półkolistym nadświetłem. Drzwi wejścia od pd.-wsch. dwuskrzydłowe, płycinowo-ramowe.

W prezbiterium w ścianie pd. dwuskrzydłowe drzwi do zakrystii pokryte blachą i okute bednarką, w ścianie pn. dwuskrzydłowe drzwi do pomieszczenia pn., pierwotnie płycinowe z okuciami i antabami obecnie płycinowe o neobarokowej stylistyce. Drzwi do zakrystii od zachodu płycinowe z okuciami i antabami.

Rzut, bryła

Orientowany.

Dwuprzęsłowe prezbiterium zamknięte trójbocznie o ściętych, półkolistych narożach, przy nim po bokach dwie wzniesione na rzucie prostokąta lokalności, na szerokości pierwszego przęsła od wschodu, mieszące zakrystię od pd. i pomieszczenie pomocnicze od pn. Przęsło drugie prezbiterium otwarte na znacznie szersze od pozostałych pierwsze przęsła naw bocznych tworzy rodzaj transeptu. Nawa główna nieznacznie szersza i wyższa od prezbiterium oraz wyższa od empor, trójpłaszczyznowa, z czwartym przęsłem węższym, mieszczącym chór muzyczny. Nawy boczne o przęsłach powtarzających szerokość przęsła nawy środkowej. Przy wschodnim przęsle południowej nawy bocznej prostokątna kruchta. Przy pierwszym przęsle korpusu od zachodu po obu stronach prostokątne kruchty. Do trójnawowego korpusu przylega od zachodu węższy prostokątny masyw zachodni, ujęty po obu stronach przez przybudówki mieszczące klatki schodowe prowadzące na empory nad nawami bocznymi. W przyziemiu masywu zachodniego prostokątny przedsionek z dwiema lokalnościami po bokach, pełniących funkcję ciemnic: Chrystusa i św. Jana Ewangelisty, obok nich wejścia na klatki schodowe.

Bryła zwarta, z prezbiterium wyodrębnionym w drugim przęsle z nakrytego dachem dwuspadowym korpusu. Po przeciwnej stronie znacznie węższy od korpusu dwuwieżowy masyw zachodni. Helmy wież wg projektu Hansa Poelziga, neobarokowe, połączone galerijką o arkadach o prostokątnych otworach, baniaste, wyprowadzone z kwadratu, z podwójnymi latarniami, pobite blachą miedzianą.

1. Miejscowość, gmina, województwo GŁUCHOŁAZY pow. nyski woj. opolskie	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. WAWRZYŃCA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) C.d. rubryk nr Opis, Spis fotografii
---	--	--

Elewacje

Podziały ścian korpusu ramowe o zaokrąglonych narożach. Okna korpusu w obramieniach uszaty, okna przybudówek w obramieniach prostokątnych. Szczyt zach. nawy ujęty esownicami wtopiony w wieże. Prezbiterium wyodrębnione z bryły kościoła w drugim prześle. Ściany boczne zamknięcia prezbiterium wcięte, zaokrąglone z niszami. W zamknięciu prezbiterium płyta kamienna z płaskorzeźbą Ukrzyżowania oraz inskrypcją w. XVIII, dotyczącą powodzi w 1472 ufundowana w 1572.

Wieże masywu zachodniego połączone ze sobą do wysokości gzymsu koronującego nieznacznie wgłębioną ścianą. Na osi między wieżami wczesnogotycki portal, 2. poł. w. XIII, granitowy, ostrołukowy, głęboko rozglifiony, z ościeżami rozczłonkowanymi czterema kolumnkami ustawionymi pomiędzy profilowanymi uskokami; pod wydatnym gzymsem po cztery rzeźbione maski mnichów, zastępujące kapitele kolumnek; ościeże właściwego wejścia zwieńczone bardzo zniszczonym kapitelem o dekoracji roślinnej; archiwolta powtarzająca układ ościeży jednak o nieznacznie szerszych wałkach. Całość portalu objęta wysmukłym trójkątnym szczytem, do ok. 1965 zwieńczonym powstałą w 1907 kopią pierwotnego kwiatonu w kształcie krzyża utworzonego z trzech lili. Ponad portalem, w murze pomiędzy wieżami rozglifione obustronnie czworolistne okno. We wieżach wąskie okienka strzelnicze oraz w górnej kondygnacji okna ostrołukowe, obustronnie rozglifione; w oknach od pn. i wsch. zachowany fragmentarycznie trójlistny kamienny maswerk.

Kruchty przy zach. przęsłach naw z wejściami zamkniętymi półkoliście, ponad którymi wydatny klucz z ornamentem esownicowym, zwieńczone szczycikami o wykroju falistym. Przy narożnikach zach. obu krucht dwie granitowe esownice z dekoracją o motywie kampanuli (być może z bramy muru cmentarza przykościelnego). Przybudówki po bokach wież o ściętych narożnikach, zwieńczone falistymi półszczytami.

Wnętrze

Na sklepieniach nawy i prezbiterium oraz w podłęczach arkad międzynawowych, dekoracja stiukowa, listwowa, tworząca pola o urozmaico-

nym wykroju. W prezbiterium podział ścian zwielokrotniony pilastrami, z których środkowe załamane. Filary międzynawowe prostokątne, opięte w nawie głównej skośnie ustawionymi kanelowanymi pilastrami o bogatych kapitelach kompozytowych. Ponad pilastrami belkowanie i wydatny profilowany gzymś, obiegający filary. W nawach bocznych i emporach podziały uproszczonymi pilastrami. Tęcza opięta pilastrami, zamknięta półkoliście, z kartuszem w kluczu gdzie herby godności kościelnych bpa wrocławskiego księcia Fryderyka Ludwika v. Neuenburg (krzyż — wielkiego mistrza zakonu niemieckiego; klucz — biskupstwa Wormacji, lew i lilia — biskupstwa Moguncji, krzyż — biskupstwa Trewiru, infuła — probostwa Ellwangen, owca — opactwa Prüm) i inskrypcją z chronostychem: ANNO, QVO FRANCISCO, LVDOVICO, NEOBVIRGO, ELECTORATVS SANCTAE SEDIS CESSIT (1729 — wybór na księcia biskupa Trewiru i Moguncji, elektora Rzeszy). Arkady międzynawowe oraz empor zamknięte półkoliście. Parapety empor występujące faliście, z drewnianymi balustradami z ozdobnych tralek, z hermami aniołów pośrodku, w emporach nad przęsłami naw przy prezbiterium parapety gładkie. Chór muzyczny nadwieszony na całą szerokość nawy głównej półkoliście zamkniętą arkadą, występującą ku przodowi, z balustradą analogiczną jak w emporach. Okna prezbiterium zamknięte półkoliście, w nawach w dwóch strefach, górne zamknięte półkoliście, dolne segmentowo, wszystkie rozglifione do wnętrza. W zamknięciu prezbiterium okulus. Wejścia z prezbiterium do zakrystii i lokalności od pn. w profilowanych granitowych obramieniach, z nadprożami o wykroju falistym i kluczami. Wejścia z wsch. przęseł naw bocznych do zakrystii i lokalności od pn. w granitowych obramieniach uszaty z kluczami i kropkami. W zakrystii szafa ścienna w obramieniu kamiennym, profilowanym z kluczem oraz nisza zamknięta muszlą, na pomieszczenie lawaterza.

Wystrój i wyposażenie

W większości barokowy i neobarokowy. Ołtarz główny neobarokowy, rzeźbiarz *Johannes Schlicht* z Wrocławia, 1921. Ołtarze boczne barokowe w zamknięciu naw bocznych i rokokowe przy filarach międzynawowych. Ambona regencyjna. Marmurowa barokowa chrzcielnica, drewnianą pokrywą z grupą Chrztu Chrystusa. Ławy w nawie regencyjne 1734.

Spis ilustracji i fotografii

Orientacja

Sytuacja w skali 1:1 000

Rzut w skali 1:400

Pfarrkirche Ziegenhals. Widok kościoła przed przebudową z l. 1729-1731, rys. F.B. Wernhera, *Topographia...*, T. III, p. 460, Oddział Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego.

Fotografia portalu zach., ok. 1960, Archiwum WKZ w Opolu.

Rysunek inwentaryzacyjny ościeża portalu, [w:] Borowsky F., *Mittelalterliche...*, il. 50.

Rysunek fragmentu ościeża portalu, Lutsch H., *Bilderwerk...*, Breslau 1904, teczka 1, tablica 21.

1. Elewacja zachodnia.
2. Widok od pn.-zach.
3. Widok od pd.-zach.
4. Zachodni fragment elewacji pd.
5. Elewacja południowa.
6. Elewacja północna.
7. Elewacja wschodnia.
8. Widok od pn.-wsch.
9. Zakrystia przy pd. elewacji prezbiterium.
10. Przybudówka przy pn. elewacji prezbiterium.
11. Drzwi do przybudówki.
12. Okno w elewacji pn. przybudówki.
13. Dekoracji jednej osi elewacji pd. korpusu.
14. Pierwsza oś od wsch. elewacji pn. korpusu.
15. Kamienny cokół na elewacji pn. korpusu.
16. Naroże prezbiterium.
17. Wnęka w narożu prezbiterium.
18. Przybudówka pn.-zach. klatki schodowej przy wieży.
19. Przybudówka pd.-zach. klatki schodowej przy wieży.
20. Drzwi do przybudówki pn.-zach.
21. Kruchta pn.
22. Kruchta pn.
23. Kruchta pd.
24. Kruchta pd.
25. Kruchta przy pierwszych przęsle korpusu od wsch.
26. Drzwi kruchty wsch.

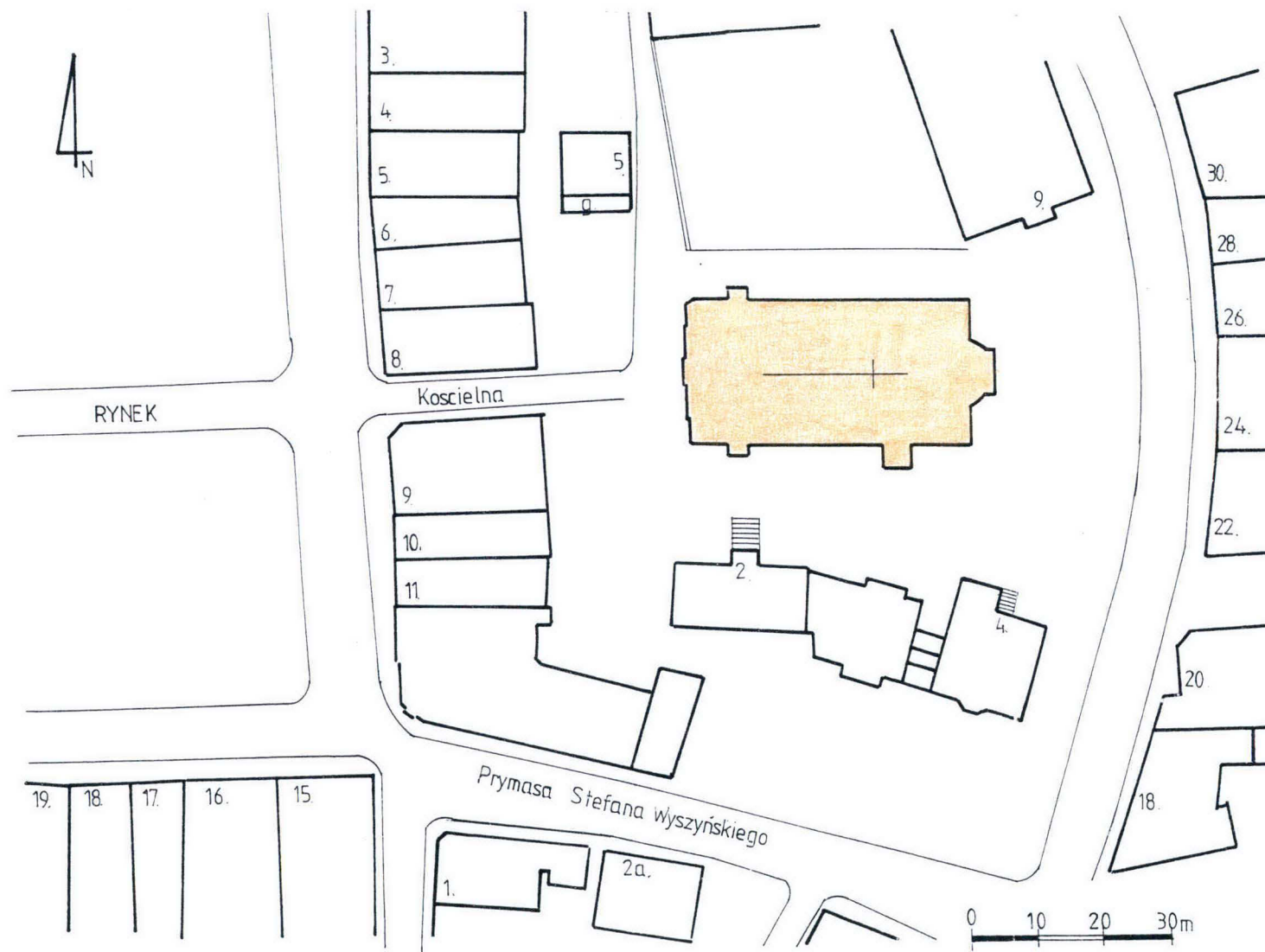
27. Hełmy wież, widok od zach.
28. Hełmy wież, widok od pd.-wsch.
29. Hełm wieży pd., widok od pd.-wsch..
30. Portal zachodni.
31. Portal zachodni, część pn.
32. Portal zachodni, część pd.
33. Maswerk w pn. elewacji wieży pn.
34. Maswerk w wsch. elewacji wieży pn.
35. Tablica pamiątkowa na elewacji wsch. prezbiterium.
36. Odbojnik (?) przy elewacji pd. korpusu.
37. Odbojnik (?) przy elewacji pn. korpusu.
38. Wnętrze kościoła, widok na ołtarz z empory organowej.
39. Wnętrze kościoła, widok na wsch.
40. Wnętrze prezbiterium, widok na wsch.
41. Wnętrze kościoła, nawa środkowa.
42. Łuk tęczy i ambona.
43. Wnętrze kościoła, widok na zach.
44. Południowe przejście między kaplicami.
45. Południowa empora nad kaplicami.
46. Dekoracja przęsła sklepienia nawy.
47. Dekoracja sklepienia nad kaplicą boczną.
48. Dekoracja sklepienia nad kaplicą boczną.
49. Portal w ścianie pn. prezbiterium.
50. Portal w ścianie pd. prezbiterium.
51. Schody w przybudówce pd.-zach. przy wieży.
52. Neobarokowa kąpielnica z marmuru przewornieńskiego w pd.-zach. przybudówce przy wieży.
53. Glif otworu okna szczelinowego w pd. elewacji wieży pd.
54. Konstrukcja więźby dachowej nad prezbiterium.
55. Konstrukcja więźby dachowej nad nawą.
56. Ściana wsch. wieży pd. z prawdopodobnym zarysem konstrukcji dachu średniowiecznego korpusu.

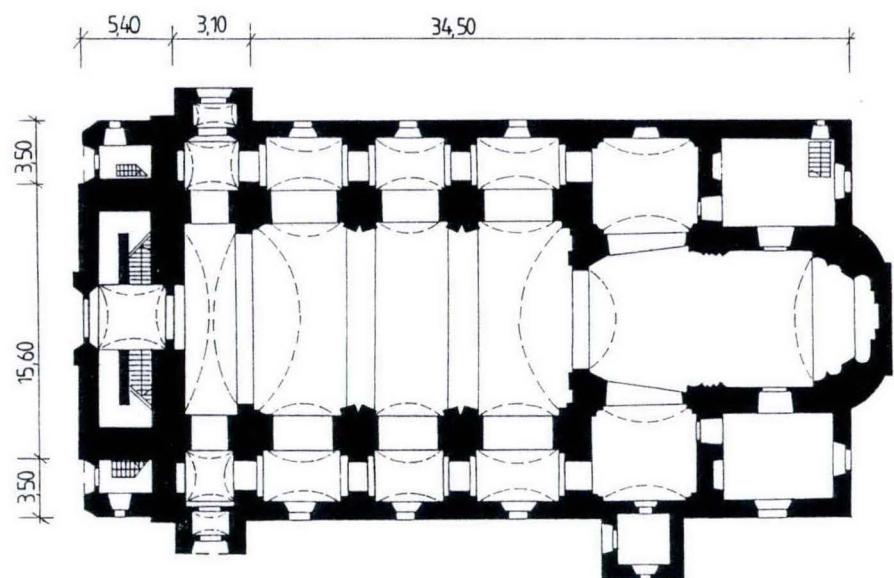
1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Sytuacja, rzut 1:400

0 5m

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Ikonografia

Pfarrkirche Ziegenhals. Widok kościoła przed przebudową z l. 1729-1731, rys. F.B. Wernhera, *Topographia...*, T. III, p. 460, Oddział Rękopisów BUWr.

Portal zach. ok. 1960, fot. Archiwum WKZ w Opolu

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie 2-7

2. Elewacja zachodnia, widok od pn.-zach.

3. Elewacja zachodnia, widok od pd.-zach.

4. Zachodni fragment elewacji pd.

5. Elewacja południowa.

6. Elewacja północna.

7. Elewacja wschodnia, zamknięcie prezbiterium.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Fotografie 8-13

8. Widok od pn.-wsch. na składzik i korpus.

9. Zakrystia przy pd. elewacji prezbiterium.

10. Składzik przy pn. elewacji prezbiterium.

11. Drzwi w elewacji pn. składowika.

12. Okno w elewacji pn. składowika.

13. Dekoracji drugiej osi elewacji pd. korpusu.

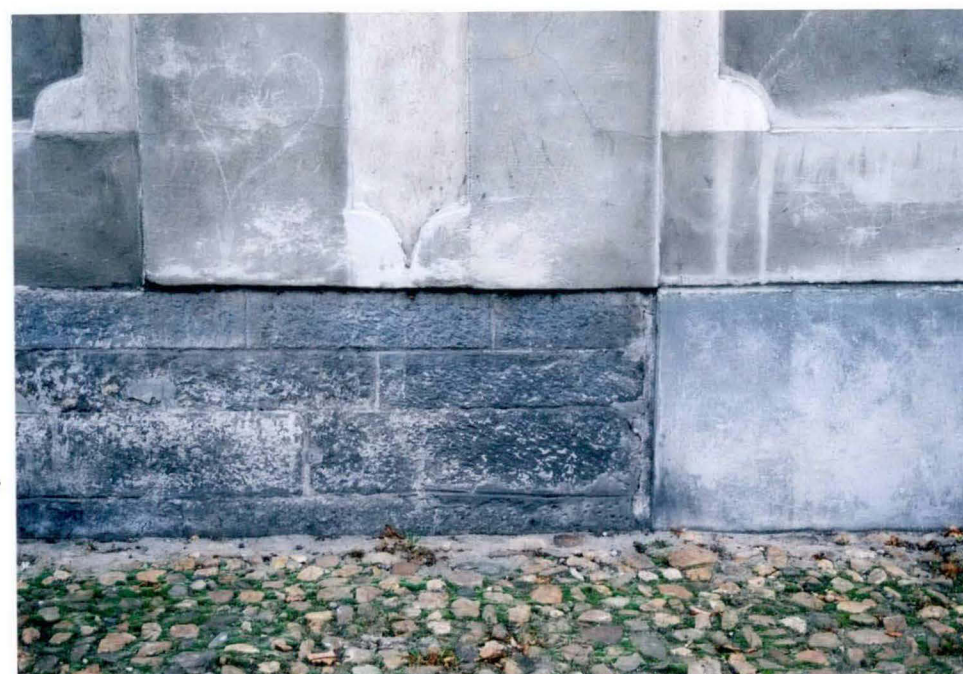
1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 14-18

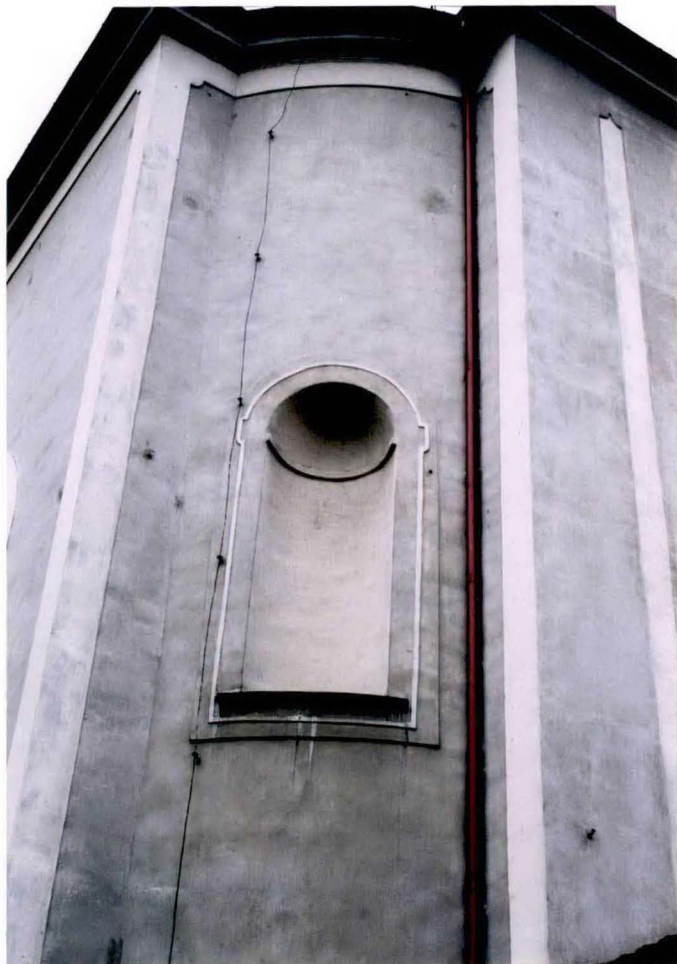

14. Pierwsza oś od wsch. elewacji pn. korpusu.

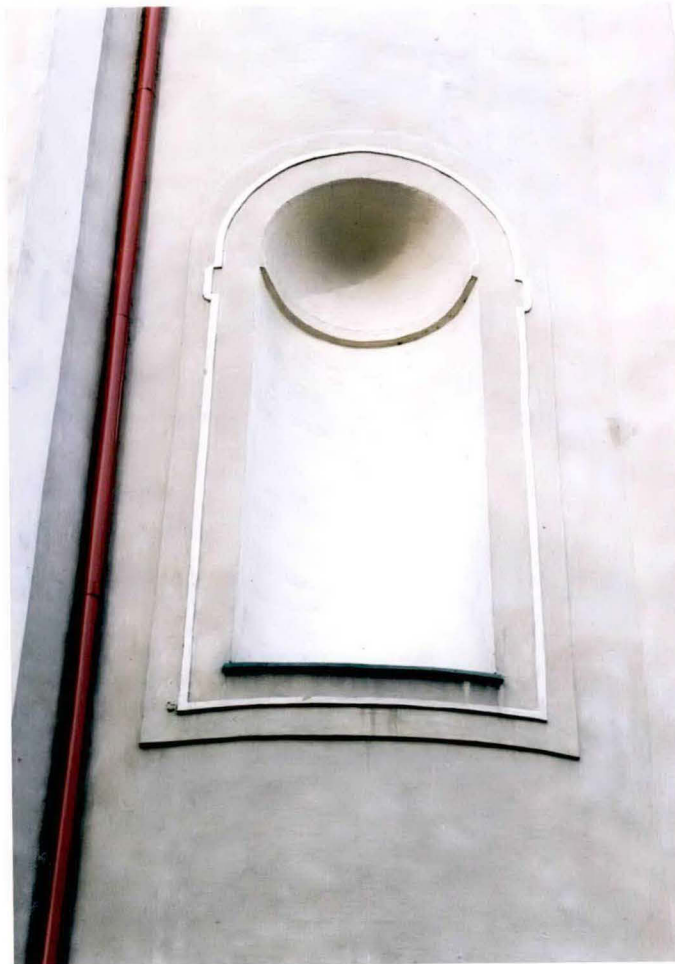

15. Kamienny cokół części wsch. elewacji pn. korpusu.

16. Pn.-wsch. naroże prezbiterium.

17. Wnęka w pd.-wsch. narożu prezbiterium.

18. Przybudówka pn.-zach. klatki schodowej przy wieży.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 19-24

19. Przybudówka pd.-zach. klatki schodowej przy wieży.

20. Drzwi do przybudówki pn.-zach

21. Kruchta północna.

22. Kruchta północna.

23. Kruchta południowa.

24. Kruchta południowa.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 25-29

25. Kruchta przy pierwszych przęśle korpusu od wsch.

26. Drzwi kruchty wschodniej.

27. Hełmy wież, widok od zachodu.

28. Hełmy wież, widok od pd.-wsch.

29. Hełm wieży pd., widok od pd.-wsch.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 30-35

30. Portal zachodni.

31. Portal zachodni, część pn.

32. Portal zachodni, część pd.

33. Maswerk w pn. elewacji wieży północnej.

34. Maswerk w wsch. elewacji wieży północnej.

35. Tablica inskrypcyjna na elewacji wsch. prezbiterium.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 36-40

36. Odbojnik (?) przy elewacji pd. korpusu.

37. Odbojnik (?) przy elewacji pn. korpusu.

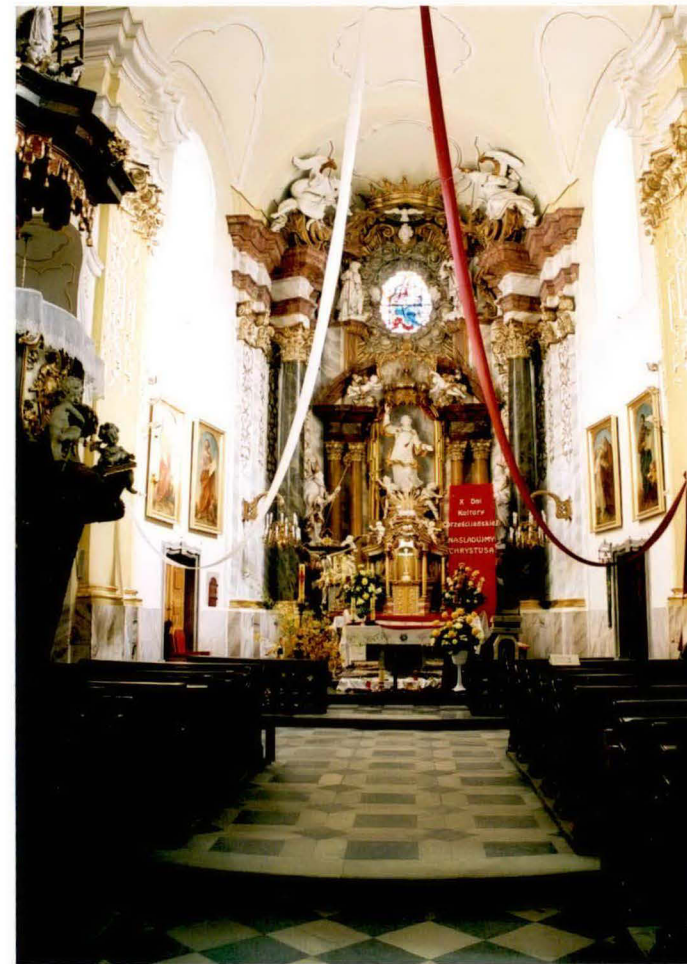

38. Wnętrze kościoła, widok na ołtarz z empory organowej.

39. Wnętrze kościoła, widok na wsch.

40. Wnętrze prezbiterium, widok na wsch.

1. Miejscowość, gmina, województwo

GŁUCHOŁĄZY

pow. nyski

woj. opolskie

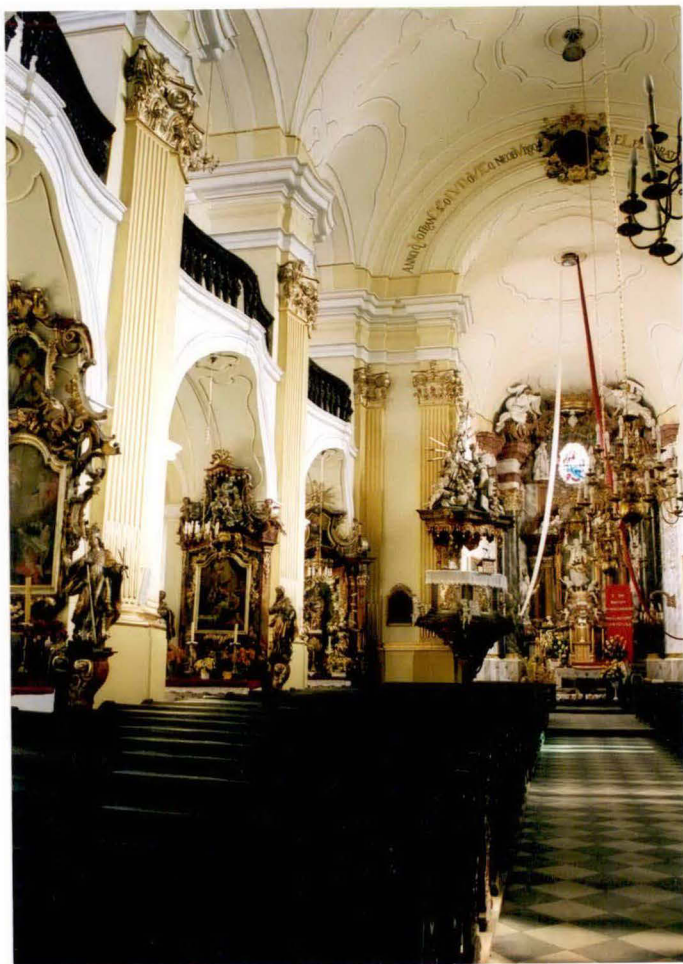
2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY

P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

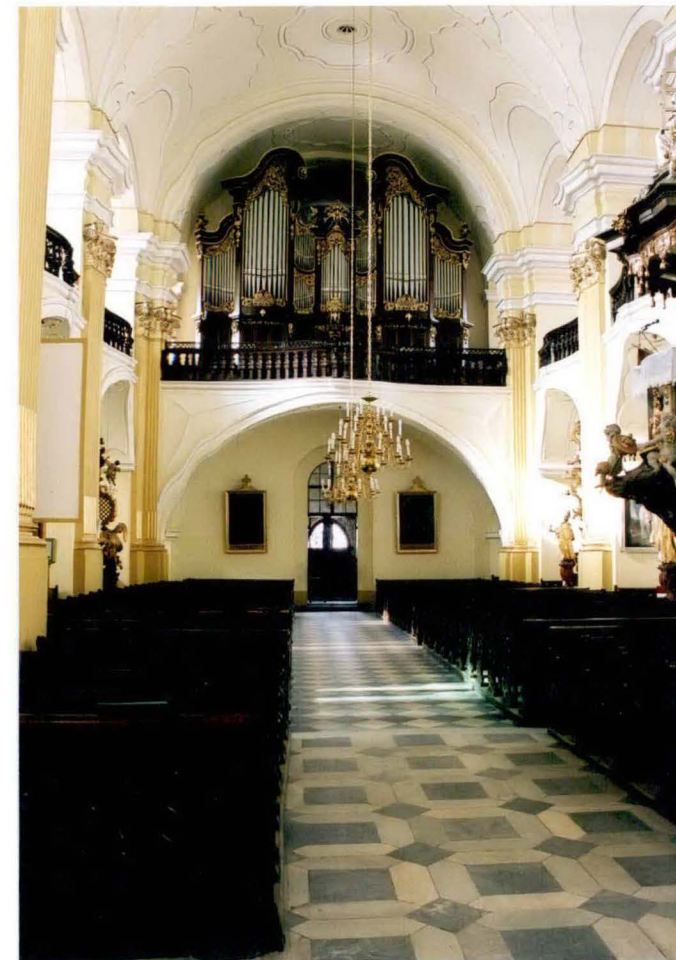
Fotografie 41-46

41. Wnętrze kościoła, nawa środkowa.

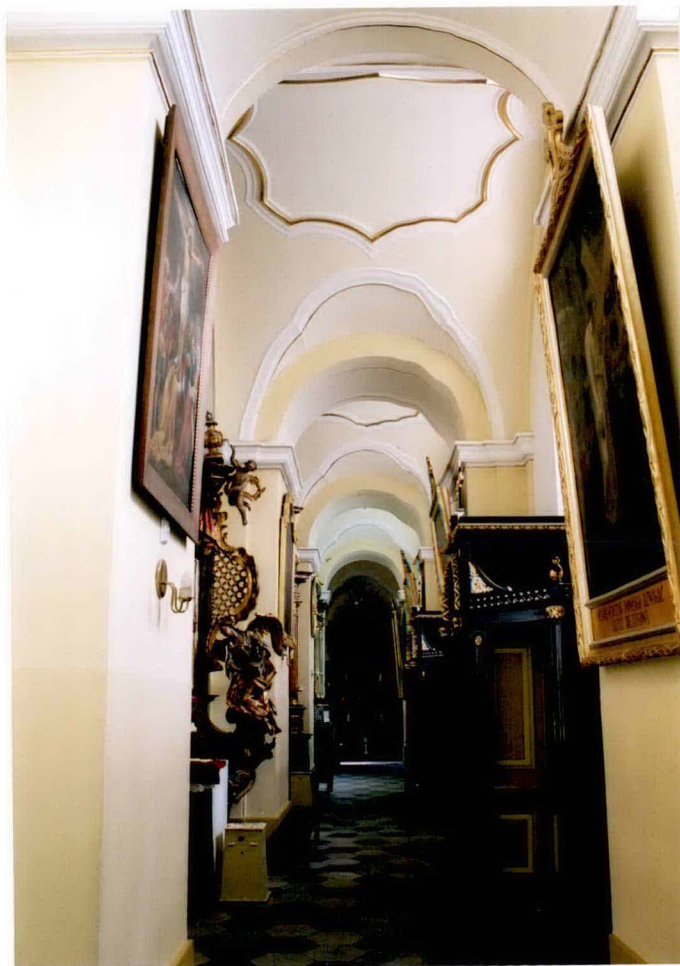

42. Łuk tęczy i ambona.

43. Wnętrze kościoła, widok na zachód, na emporę organową.

44. Południowe przejście między kaplicami nawy bocznej.

45. Południowa empora nad kaplicami nawy bocznej.

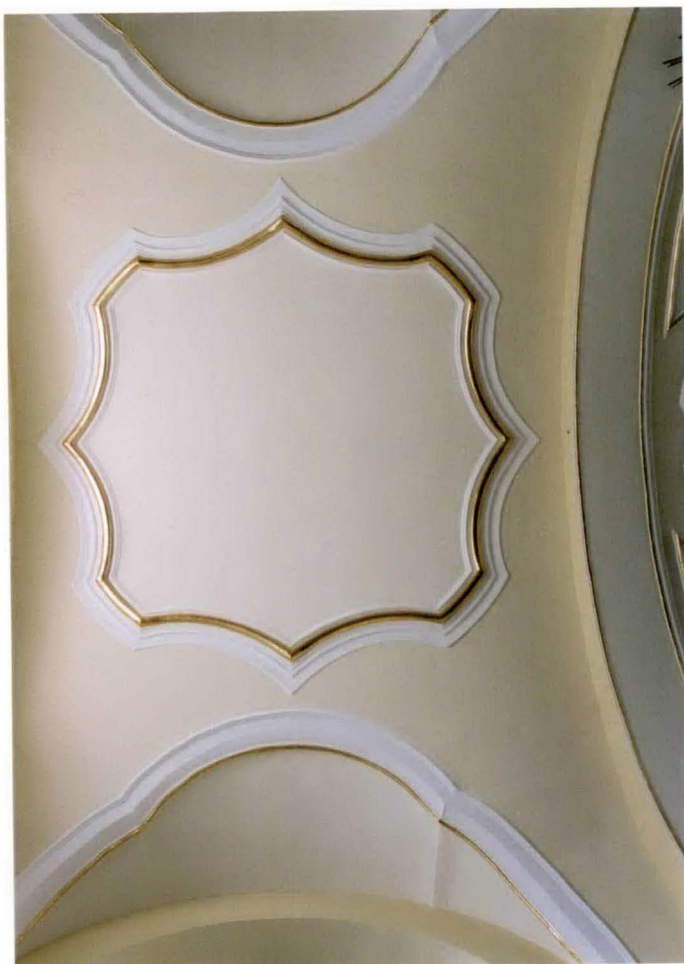
46. Dekoracja przęta sklepienia nawy środkowej.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 47-52

47. Dekoracja sklepienia nad kaplicą pd. nawy bocznej.

48. Dekoracja sklepienia nad kaplicą pd. nawy bocznej.

49. Portal w ścianie pn. prezbiterium.

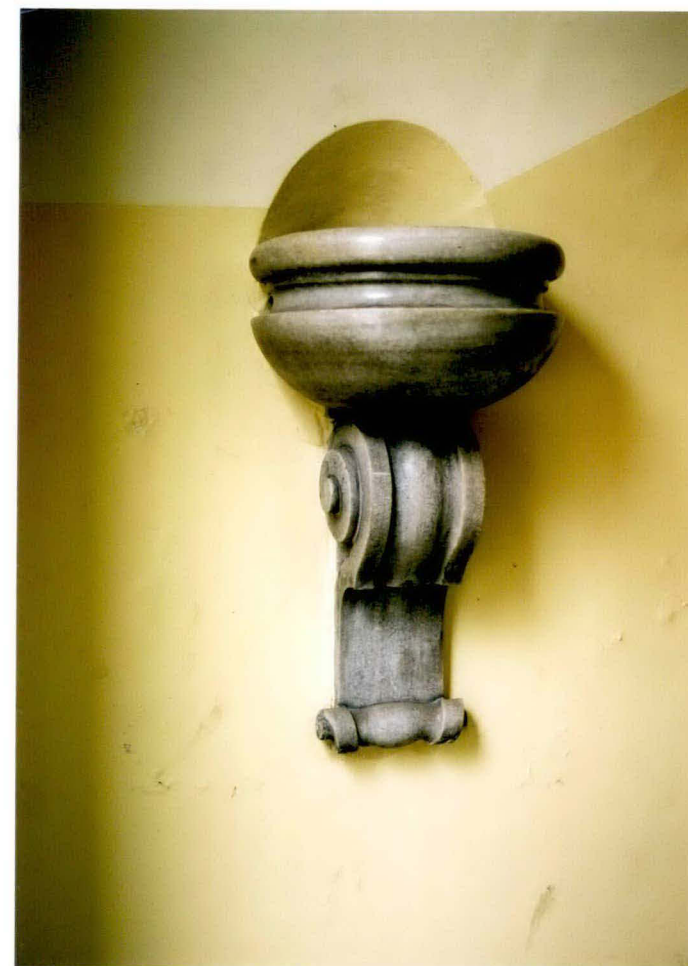

50. Portal zakrystii w ścianie pd. prezbiterium.

51. Schody w przybudówce pd.-zach. przy wieży.

52. Neobarokowa kąpielnica z marmuru w pd.-zach. przybudówce przy wieży.

1. Miejscowość, gmina, województwo
GŁUCHOŁAZY
pow. nyski
woj. opolskie

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY
P.W. ŚW. WAWRZYŃCA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fotografie 53-56

53. Glif otworu okna szczelinowego w pd. ścianie wieży pd.

54. Konstrukcja więźby dachowej nad prezbiterium.

55. Konstrukcja więźby dachowej nad nawą.

56. Ściana wsch. wieży pd. z prawdopodobnym zarysem konstrukcji dachu średniowiecznego korpusu.